

Sygn. akt II Ca 444/15

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2015 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski (spr.)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Iwona Tchórzewska

Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Protokolant Katarzyna Gustaw

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2015 roku w Lublinie na rozprawie

sprawy z wniosku A. B.

z udziałem M. B., A. D. i (...) Kasy (...) w G.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 11 lutego 2015 roku, sygn. akt I Ns 154/14

postanawia:

I. oddalić apelację;

II. zasądzić od A. B. na rzecz (...) Kasy (...) w G. kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sygn. akt II Ca 444/15

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2015 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie:

I. oddalił wniosek A. B. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu spadku po L. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

II. zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika (...) Kasy (...) z siedzibą w G. kwotę 77 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 12 sierpnia 2009 roku (...) Kasa (...) w G. zawarła z L. B. umowę pożyczki konsumenckiej nr (...) w wysokości 20.000 zł na okres od dnia 12 sierpnia 2008 roku do dnia 12 sierpnia 2014 roku.

W dniu 13 czerwca 2010 roku w L. zmarł L. B..

W dniu 8 marca 2012 roku M. B. złożyła do Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po jej mężu L. B.. Pismem z dnia 3 października 2012 roku (...) Kasa (...) z siedzibą w G. wniosła o dopuszczenie jej do udziału w sprawie spadkowej po L. B. w charakterze uczestnika. W uzasadnieniu wniosku podniosła, iż posiada wierzycelność wobec L. B. wynikającą z tytułu niespłaconej umowy pożyczki nr (...). Do wniosku dołączyła między innymi kopię umowy pożyczki nr (...).

Postanowieniem z dnia 28 marca 2012 roku Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania według właściwości miejscowej Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód w Lublinie. Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2012 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania (...) Kasę (...) z siedzibą w G..

W złożonym zapewnieniu spadkowym wnioskodawczyni A. B. oraz uczestniczki M. B. i A. D. oświadczyły, iż nie składały do tej pory oświadczeń w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku.

Postanowieniem z dnia 19 lipca 2012 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie stwierdził, że spadek po L. B., zmarłym 13 czerwca 2010 roku, na mocy ustawy nabyły: żona spadkodawcy M. B. oraz córki spadkodawcy A. D. i A. B. po 1/3 części każda z nich. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 22 sierpnia 2012 roku.

W dniu 4 marca 2013 roku wnioskodawczyni odebrała adresowane do niej wezwanie do zapłaty, wzywające ją do zapłaty na rzecz (...)Kasy (...)z siedzibą w G. kwoty 33-534,55 zł tytułem zwrotu świadczenia wynikającego z udzielonej L. B. pożyczki.

W pozwie z dnia 7 maja 2013 roku, złożonym w elektronicznym postępowaniu upominawczym, (...) Kasa (...) z siedzibą w G. wniosła o zapłatę na jej rzecz przez M. B. i A. B. kwoty 34.233,66 zł z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NPB od dnia 7 maja 2013 roku do dnia zapłaty.

W dniu 13 listopada 2013 roku, w odpowiedzi na pozew w sprawie II C 776/13 Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, A. B. złożyła wniosek o uchylenie się od skutków przyjęcia spadku wprost i przyjęcie spadku po swoim ojcu L. B. z dobrodziejstwem inwentarza i zatwierdzenie jej oświadczenia przez Sąd, które zostało wyłączone ze sprawy i przekazane jako wniosek w niniejszej sprawie.

Sąd Rejonowy wskazał, na podstawie jakich dowodów ustalił powyższy stan faktyczny i podniósł, że wiarygodność dokumentów złożonych w sprawie nie była kwestionowana. Wyjaśnienia wnioskodawczyni oraz uczestniczek znajdują potwierdzenie w dołączonych do akt dokumentach.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał wniosek za niezasadny.

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.

A. B. i pozostali spadkobiercy ustawowi w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. nie złożyli oświadczenia o przyjęciu bądź o odrzuceniu spadku po L. B., zmarłym w dniu 13 czerwca 2010 roku, zaś brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku (art. 1015 § 2 k.c.).

Zgodnie z art. 1019 § 1 – § 3 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu.

Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez Sąd.

W myśl art. 84 § 1 i § 2 k.c. w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści.

W odpowiedzi na pozew z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie II C 776/13 wnioskodawczynie A. B. powołując się art. 1019 § 1 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c. i art. 84 § 1 k.c. wskazała, że działając pod wpływem błędu, to jest mylnego wyobrażenia spadkobiercy o stanie spadku, co do samego istnienia długów oraz ich wysokości, nie złożyła w ogóle oświadczenia co do przyjęcia spadku lub odrzucenia spadku. Do chwili otrzymania przedsądowego wezwania do zapłaty z dnia 11 lutego 2013 roku nie wiedziała o wysokości zobowiązania zmarłego ojca wobec (...) im. (...).

W niniejszej sprawie kluczowe było to, czy wnioskodawczynie zachowała roczny termin do uchylenia się od skutków niezłożenia swego oświadczenia pod wpływem błędu. Zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu – z upływem roku od jego wykrycia.

W ocenie Sądu Rejonowego uprawnienie wnioskodawczynie do uchylenia od skutków niezłożenia oświadczenia wygasło, bowiem wnioskodawczynie złożyła wniosek po upływie terminu rocznego od wykrycia błędu. Wnioskodawczynie o zobowiązaniu L. B. wobec (...) im. (...) z tytułu zawartej umowy pożyczki dowiedziała się najpóźniej w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu, bowiem uczestnik postępowania (...) im. (...) w dniu 3 października 2011 roku złożył do akt sprawy I Ns 672/12 kopię umowy pożyczki z dnia 12 sierpnia 2009 roku nr (...), z której wynikało zobowiązanie spadkodawcy. Wskazać należy, że w treści powyższego pisma był wskazany pełnomocnik (...) i jego nr telefonu. Gdyby wnioskodawczynie podjęła próbę dowiedzenia o wysokości zobowiązania z tytułu umowy pożyczki to odpowiedź taką najpewniej by otrzymała. Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2012 roku Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania (...) Kasę (...) z siedzibą w G., zaś odpis powyższego orzeczenia doręczono wnioskodawczynie w dniu 28 czerwca 2012 roku (k. 37 akt I Ns 672/12). Postanowienie w przedmiocie stwierdzenia praw do spadku po L. B. uprawomocniło się z dniem 22 sierpnia 2012 roku. Zatem przy dołożeniu należytej staranności A. B. co najmniej od tej daty mogła dowiedzieć się o aktualnej wysokości zobowiązania jej zmarłego ojca.

Wnioskodawczynie nie podjęła żadnych działań w celu uzyskania informacji o wysokości zobowiązania L. B. z tytułu umowy pożyczki zawartej ze (...) im. (...). Nie udała się w tym celu do jakiegokolwiek placówki (...), czy też nie napisała pisma do (...) z żądaniem udzielenia jej informacji.

Twierdzenie wnioskodawczynie, że jej matka M. B. zobowiązała się zająć sprawą, pozostają bez znaczenia. Ubocznie należy wskazać, że M. B. otrzymała pismo od (...) im. (...) z dnia 21 września 2012 roku, którym to pismem została poinformowana, w jaki sposób może uzyskać informację o aktualnej wysokości zobowiązania jej zmarłego męża.

Wobec oddaleniu wniosku, zgodnie z art. 520 § 3 k.p.c. wnioskodawczynie zobowiązana została do zwrotu żądanych przez pełnomocnika (...) im. (...) kosztów opłaty skarbowej od złożonego pełnomocnictwa w kwocie 17 zł i kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 60 zł.

*

Apelację od tego postanowienia wniosła A. B., zaskarżając postanowienie Sądu Rejonowego w całości.

Wnioskodawczynie zarzuciła zaskarżonemu postanowieniu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 k.c., poprzez przyjęcie w niniejszej sprawie, że początek terminu do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia

o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku pod wpływem błędu zaczął swój bieg co najmniej w dniu 22 sierpnia 2012 roku, a tym samym roczny termin upłynął z dniem 22 sierpnia 2013 roku.

II. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., przez dokonanie oceny dowodów w sposób niewszechstronny, bowiem z pominięciem dowodu z zeznań wnioskodawczynie i uczestniczek postępowania, które zeznawały w sprawie, wskazując, że M. B. w lipcu 2012 roku otrzymała od pracownika (...) im. (...) informację, że zadłużenie w Kasie zostanie pokryte z ubezpieczenia, a czemu biorący udział w postępowaniu uczestnik bezpośrednio zainteresowany nie zaprzeczył w żaden sposób i nie odniósł się do tej okoliczności, w sytuacji, gdy dowód ten ma istotne znaczenie dla prawidłowego ustalenia okoliczności sprawy, a przede wszystkim podjęcia przez wnioskodawczynię za pośrednictwem matki M. B. wszelkich możliwych starań mających na celu ustalenie stanu spadku po zmarłym ojcu, otrzymania informacji, że zadłużenie zostało uregulowane, a w konsekwencji ustalenie, że początek terminu do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych braku oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku nastąpił dopiero w momencie otrzymania wezwania do zapłaty z dnia 11 lutego 2013 roku, co nastąpiło 4 marca 2013 roku.

Wnioskodawczynie wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia przez zatwierdzenie uchylenia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezachowania terminu do przyjęcia lub odrzucenia spadku po L. B. oraz stwierdzenie, że A. B. nabyła spadek po ojcu L. B. z dobrodziejstwem inwentarza.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczynie nie jest zasadna.

Sąd Rejonowy, wbrew zarzutowi apelacji, poczynił w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne i ocenił dowody zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy przyjmuje te ustalenia za własne.

W szczególności Sąd Odwoławczy w pełni podziela wywód Sądu Rejonowego, że wnioskodawczynie już w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku po L. B. uzyskała wiedzę o istnieniu zobowiązania jej ojca wobec (...) im. (...) w G. z tytułu zaciągniętej pożyczki i już wówczas, przy zachowaniu należytej staranności, mogła też uzyskać wiarygodną informację o aktualnej wysokości zobowiązania i warunkach jego spłaty. Co więcej, informacje o istnieniu tego zobowiązania wnioskodawczynie uzyskała nie w dacie uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, ale najpóźniej w dacie doręczenia jej odpisu postanowienia o wezwaniu (...) im. (...) do udziału w sprawie spadkowej w charakterze uczestnika, gdyż orzeczenie to wskazywało na istnienie stosunku prawnego łączącego spadkodawcę ze (...) im. (...) w G..

Poprzestając na uzyskanej przez jej matkę, rzekomej informacji bliżej nieokreślonego pracownika (...) o tym, że pożyczka zostanie spłacona z ubezpieczenia i rezygnując z uzyskania informacji od wskazanego matce pisemnie pełnomocnika (...) im. (...) w G., którego podano jej jako osobę uprawnioną do udzielania informacji w sprawie przedmiotowego zobowiązania, wnioskodawczynie nie zachowała należytej staranności w uzyskaniu informacji co do stanu zadłużenia ojca. Tym samym chybiony jest zarzut sprzeczności ustaleń faktycznych ze zgromadzonym materiałem dowodowym, w szczególności nie było żadnych podstaw do przyjęcia, że za termin uzyskania wiarygodnej informacji o przedmiotowym zobowiązaniu należało uznać dopiero datę doręczenia przedsądowego wezwania do zapłaty.

Sąd Okręgowy podziela również ocenę prawną ustalonego stanu faktycznego dokonaną przez Sąd Rejonowy i zbędne jest jej powtarzanie.

Skuteczne uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia przez wnioskodawczynię oświadczenia o przyjęciu spadku po ojcu z dobrodziejstwem inwentarza wymagało zachowania terminu, jak również wykazania, że błąd miał charakter istotny i nie był wynikiem niezachowania należytej staranności przez spadkobiercę (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 roku, sygn. I CSK 85/11, Lex nr 1147725).

Dodać należy, że w niniejszym postępowaniu nie zostały przez wnioskodawczynię przedstawione jakiegokolwiek dowody, które pozwalałyby przyjąć, że rzeczywiście działała ona pod wpływem błędu istotnego (tj. gdyby nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, złożyłaby oświadczenie o przyjęciu spadku po mężu z dobrodziejstwem inwentarza). W szczególności nie jest w ogóle znana sytuacja majątkowa spadkodawcy, a zatem nie można przyjąć, że jego zobowiązania nie znajdują lub mogą nie znajdować pokrycia w jego majątku i że gdyby wnioskodawczyni wiedziała o istnieniu tych zobowiązań, złożyłaby oświadczenie o przyjęciu spadku po ojcu z dobrodziejstwem inwentarza. Jeżeli bowiem majątek spadkodawcy w sposób oczywisty wystarcza na pokrycie długów spadkodawcy, przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza nie będzie w praktyce miało żadnych innych skutków ekonomicznych w porównaniu z przyjęciem spadku wprost, a zatem trudno mówić o istnieniu błędu istotnego co do potrzeby złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Wprawdzie M. B. w wyjaśnieniach informacyjnych (k. 66v), wskazywała, że w spadku po mężu nic nie zostało, ale jednocześnie w sprawie wspomniano o wybudowanym domu jednorodzinnym i o ziemi przekazanej M. B. w latach osiemdziesiątych przez jej matkę. Wnioskodawczyni nie przedstawiła żadnych przekonujących dowodów, które wskazywałyby, że te przedmioty majątkowe nie wchodzą w skład spadku po ojcu i ewentualny błąd po jej stronie rzeczywiście był błędem istotnym.

Należy też podnieść, że do zachowania terminu do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza konieczne jest, aby w tym terminie zostało złożone – w wymaganej formie – oświadczenie, którego dotyczyć ma uchylenie się od skutków prawnych jego niezłożenia, przy czym wystarczające jest złożenie w tym terminie odpowiedniego wniosku do sądu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 roku, sygn. III CZP 77/13, OSNC 2014/9/86, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 roku, sygn. II CSK 410/13, Lex nr 1491256). W niniejszej sprawie wnioskodawczyni nie uchyliła się w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 – § 3 k.c. od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu spadku po L. B. z dobrodziejstwem inwentarza i nie złożyła w wymaganym rocznym terminie takowego oświadczenia. Podniesiony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego również nie okazał się zatem zasadny.

Wobec oddalenia apelacji i istniejącej sprzeczności interesów, na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. należało uwzględnić wniosek uczestnika (...) im. (...) w G. o zasądzenie na jego rzecz od wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania odwoławczego według norm prawem przepisanych, obejmujących wynagrodzenie pełnomocnika – radcy prawnego w stawce minimalnej w postępowaniu odwoławczym odniesionej do zbliżonej charakterem sprawy o stwierdzenie nabycia spadku (§ 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 8 pkt 2 i § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz. U. z 2013 roku, poz. 490, ze zm.).

Z tych względów na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji postanowienia.